

UNVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálně pedagogických studií

Bakalářská práce

Babara Ducháčová

**Osvěta v oblasti sluchového postižení na běžných základních
školách v Pardubickém kraji**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

.....

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Monice Voralové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, a především mojí rodině za podporu.

Obsah

Úvod	5
Teoretická část	6
1 Sluchové postižení	6
1.1 Charakteristika sluchového postižení	6
1.2 Dělení sluchových vad	6
1.3 Diagnostika sluchového postižení	7
1.4 Kompenzační pomůcky	9
1.5 Komunikace osob se sluchovým postižením	10
2 Vzdělávání a výchova dětí se sluchovým postižením	14
2.1 Předškolní vzdělávání	14
2.2 Základní vzdělávání	15
2.3 Sekundární vzdělávání	15
2.4 Terciální vzdělávání	16
3 Podpůrná péče pro děti se sluchovým postižením	17
3.1 Střediska rané péče	17
3.2 Speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené	18
Praktická část	19
4 Cíl výzkumu	19
5 Metodologie	19
6 Výzkumný vzorek	19
7 Vlastní výzkumné šetření	20
7.1 Vyhodnocení výzkumného šetření	32
Závěr	34
Seznam použité literatury	35
Internetové zdroje	37
Seznam tabulek	38
Seznam grafů	40
Seznam příloh	41
Příloha č. 1	41
Anotace	44

Úvod

Několik let jsem pracovala jako asistent pedagoga na běžné základní škole. Ve třídě jsem pracovala s dětmi, které měly různé speciální vzdělávací potřeby. Nejdelší čas jsem však trávila s žákyní se sluchovým postižením, která měla středně těžké postižení sluchu, třetí stupeň podpůrného opatření a nosila sluchadla. Vzpomněla jsem si, že když byl můj syn malý, ptal se mě, co dělám za práci. Když jsem mu vysvětlovala, co, jak a proč dělám, tak se mě vyptával především na sluchadla a jak je z nich slyšet. To mě přivedlo k otázce, jak velká je osvěta v oblasti sluchového postižení na běžných školách? Je zapotřebí zlepšit informovanost dětí i dospělých?

V první kapitole se věnuji sluchovému postižení. Je to stručný teoretický úvod k dané problematice. V této kapitole se věnuji diagnostice sluchového postižení, kompenzačním pomůckám a komunikaci osob se sluchovým postižením. Poznatky o sluchovém postižení jsou v tuzemské odborné literatuře dobře dostupné a podrobná rešerše by byla nad rámec tohoto textu, věnuji se pouze základnímu teoretickému rámci.

Ve druhé kapitole se zabývám samotným vzděláváním osob se sluchovým postižením. Je zde rozdělené vzdělávání předškolní, základní i vzdělávání ve vyšším věku.

Ve třetí kapitole se věnuji podpůrnému systému pro děti se sluchovým postižením. Zmiňuji zde služby rané péče a speciálně pedagogického centra.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, zda v běžných základních školách mají žáci ale i jejich pedagogové povědomí o sluchovém postižení, zda funguje nějaká forma osvěty. Výzkum je realizován na vybraných školách v Pardubickém kraji, kde žiji. Sběr dat proběhl formou dotazníku.

Teoretická část

1 Sluchové postižení

1.1 Charakteristika sluchového postižení

Česká unie neslyšících, dále jen ČUN, uvádí, že v ČR je zhruba 0,5 milionu lidí se sluchovým postižením, ale přesný počet lidí se sluchovým postižením se nedá přesně změřit. Velkou většinu lidí s nějakou sluchovou vadou tvoří lidé ve starším věku, kdy dochází ke ztrátě sluchu v důsledku stáří (Novák, 2017).

„Označení sluchové postižení se týká velmi heterogenní skupiny osob, která je diferencována především podle stupně a typu sluchového postižení. Termín zahrnuje základní kategorie osob: neslyšící, nedoslýchavé, ohluchlé. Každá z těchto kategorií představuje různorodou kvalitu, jejíž konkrétní strukturu limitují další faktory, nejčastěji kvalita a kvantita sluchového postižení, věk, kdy k postižení došlo, mentální dispozice jedince, péče, která mu byla věnována a další přidružené postižení“ (Horáková, 2012, s. 10).

Obor, který se zabývá výchovou a edukací osob se sluchovým postižením se nazývá surdopedie. Spolupracuje s ostatními pediemi ale i medicínskými obory jako je např. pediatrie, foniatrie a otorinolaryngologie (Horáková, Bulová in Pipeková, 1998).

Dříve však byla surdopedie součástí oboru logopedie. Až od r. 1983 je surdopedie samostatnou speciálně pedagogickou disciplínou (Vítová, Růžičková, 2014).

Sluchové postižení vzniká v důsledku několika faktorů. Prvním je působení vnějších vlivů na dítě v prenatálním, perinatálním či postnatálním období. Může za to užívání ototoxických látek, infekce, úraz a další. Druhým ovlivňujícím faktorem je dědičnost. Díky ní se u dítěte může nějaká sluchová vada objevit jak v prenatálním, tak i perinatálním či postnatálním období (Houdková, 2005).

1.2 Dělení sluchových vad

S tím souvisí i dělení sluchových vad. Světová zdravotnická organizace, dále jen WHO, uvádí dělení sluchového postižení podle ztráty sluchu v decibelech a to následovně:

- za normální sluch se považuje osoba se ztrátou 0-25 dB
- za lehké sluchové postižení uvádí ztrátu 26-40 dB
- střední poškození sluchu je se ztrátou 41-60 dB
- u středně těžkého sluchového postižení uvádí ztrátu 61-80 dB

- úplná ztráta sluchu (až hluchota) je u lidí se ztrátou 81 dB a více

Jak uvádí Hrubý (1998), můžeme sluchové postižení dělit

dle místa vzniku na:

- převodní - kdy je poškozena vnější nebo střední část ucha. Je využíváno kostní vedení zvuku, nedochází k úplné hluchotě. Běžnou převodní vadou je ucpaní vnějšího zvukovodu
- percepční/senzoneurální - je poškození v oblasti Cortiho orgánu (kochleární) a v okolí sluchové dráhy. Může dojít k úplné hluchotě
- kombinovaná - dochází v případě smíšení převodní a percepční nedoslýchavosti, způsobuje ji nemoc, např. otoskleróza či časté záněty středního ucha

dle doby vzniku na:

- vrozené
- získané

Pitnerová (2014, s. 15) dělí sluchové vady podle doby vzniku na:

- „prelingvální – pokud vady vznikají před začátkem rozvoje řeči
- postlingvální – kdy ke ztrátě sluchu (ohluchnutí) dochází až po rozvoji mluvené řeči.“

1.3 Diagnostika sluchového postižení

Intaktní člověk navazuje díky komunikaci sociální kontakty. Vytváří si pohled na lidi ve svém okolí, orientuje se v jednání lidí, v mezilidských vztazích, komunikuje s rodinou. Osoba se sluchovým postižením může být poznamenána i po sociální stránce. Často jsou osamoceni. Chybí jim informace, které běžně ve společnosti čerpáme. Nedokážou se orientovat v dění společnosti. U dětí se sluchovým postižením, které nepřijímají podněty zvenčí díky zvukovému projevu, je ovlivněn psychosociální vývoj, narušen vývoj řeči. Proto je velmi důležitá včasná diagnostika. Nejkritičtější období je u dětí do šesti let (Hrubý, 1998).

Dále Skákalová (2011) uvádí, že neschopnost slyšet má špatný dopad nejen na mimoslovní dorozumívání a vyjádření určitého projevu emocí, ale také na zajištění bezpečnosti osoby se sluchovým postižením (např. zvuk auta při přecházení silnice).

Obor, který se zabývá diagnostikou sluchového postižení, se jmenuje audiologie. Vyšetření provádí lékař. Ve většině porodnic v ČR se již u novorozenců provádí sluchový screening pomocí otoakustických emisí (OAE). První nemocnicí, kde se novorozenecký sluchový screening prováděl, byla Fakultní nemocnice Ostrava. Dále pak vyšetření sluchu provádí pediatr ve 3 měsících, 9-12 měsících, ve 3 letech, v 5 letech. (Komínek, 2012). K diagnostikování sluchového postižení se využívají objektivní a subjektivní metody. Při použití objektivní metody není potřeba spolupráce vyšetřovaného. Je to například vyšetření BERA, NN-ABR, SSEP, OAE a tympanometrie. Použitím správné vyšetřovací metody přispíváme k lepší klasifikaci sluchového postižení (Horáková, 2012, Suralová, Langer 2005).

BERA (Branstem Electric Response Audiometry) je audiologické vyšetření, kde se měří elektrické potenciály v mozковém kmenu, které vznikají v důsledku reakce na zvuk.

NN-ABR (Notched-Noise Auditory Brainstem Response) *“vychází z vyšetření měření EEG aktivity sluchových drah. Jedná se o specifický způsob hodnocení odpovědi na stimulaci pomocí testovacího tónu v mezeře (notch) na nosném šumu (noise)”* (Horáková, 2012, s. 29). Vyšetření probíhá během spánku a výsledky vyhodnotí lékař.

SSEP (Steady State Evoked Potentials) jsou tzv. ustálené evokované potenciály. Toto vyšetření je velmi přesné a používá se k měření sluchového prahu u různě starých dětí. Při vyšetření osoba spí. Vyhodnocení probíhá pomocí audiogramu (Myška, 2007).

OAE (Otoakustické emise) je vyšetření pomocí malé sondy, která se během spánku zavede do ucha, pošle zvuk do vnitřního ucha, ten rozpožhybuje vláskové buňky a tím vznikají nervové vzruchy (Hrubý, 1998).

Tympanometrie – tato metoda se používá při vyšetření středního ucha, můžeme zjistit typ nedoslýchavosti. (Horáková, 2012).

U subjektivních metod vyšetření sluchu je zapotřebí, aby člověk spolupracoval. Řadíme sem klasickou sluchovou zkoušku, tónovou audiometrii, slovní audiometrii, ladičkovou zkoušku (Horáková, 2012, Muknšnáblova, 2014).

Klasická sluchová zkouška – dítě stojí bokem a opakuje, co mu pediatr nebo klinický logoped říká hlasitou řečí či šepotem na určitou vzdálenost

Tónová audiometrie – vyšetření čistoty tónů pomocí audiometru.

Slovní audiometrie – vyšetření, kdy musí vyšetřovaný opakovat přehrávaná slova.

Ladičková zkouška – vyšetření pomocí ladičky, která se přiloží vyšetřovanému na temeno a ten musí zjistit, v jakém uchu lépe slyší.

Avšak Hrubý (1998) u diagnostiky považuje za stěžejní:

- odhalení vady
- zjištění velikosti vady
- zjištění příčiny vady

1.4 Kompenzační pomůcky

Do kompenzačních pomůcek řadíme takové, které nám nějakým způsobem nahrazují (kompenzují) určitou vadu. Tím pomáhají osobám se sluchovým postižením zlepšit komunikační schopnosti (Horáková, 2012).

Dále také Horáková (ibid.) zmiňuje i fakt, kdy si lidé se získaným sluchovým postižením v pozdějším věku nechtějí novou situaci připustit a často se stává, že v důsledku studu ztrácí zájem o určitou socializaci.

Mezi nejběžnější kompenzační pomůckou pro osoby se sluchovým postižením řadíme **sluchadla**. Existují různé typy sluchadel. Dělíme je podle zpracování signálu na analogová a digitální, podle velikosti můžeme využít sluchadla závěsná, boltcová, kanálová. V dnešní době se již minimálně využívají sluchadla krabičková či brýlová. Foniatr by měl osobě se sluchovým postižením poradit s výběrem nejvhodnějšího typu a naučit je obsluhovat. Je důležité mít sluchadla správně nastavena. V případě, že se jedná o osobu se sluchovým postižením v předškolním a mladším školním věku, je zapotřebí, aby se správnou manipulací se sluchadly naučili rodiče i zainteresovaní pedagogové (Hrubý, 1998).

Další kompenzační pomůckou je **kochleární implantát/kochleární neuroprotéza**. Na trhu existuje několik implantátů pro osoby s různými typy sluchového postižení, z nichž nejznámější je kochleární implantát, který může nahradit poškozené nebo chybějící vláskové buňky, a to v případě, pokud není postižen sluchový nerv. Sluchadla se v tomto případě nevyžívají, protože by osobě se sluchovým postižením nepřinesly užitek. Samotné operaci ale předchází přísný výběr a posouzení, zda je osoba vhodným kandidátem k nasazení kochleárního implantátu vzhledem k její náročnosti jak po finanční stránce (v ČR hradí operaci zdravotní pojišťovna) tak i rehabilitační (Mukšnáblová, 2014, Indikační kritéria pro implantovatelné sluchové pomůcky, 2020).

Jde o elektrický přístroj, který má několik částí:

- vnější zvukový procesor
- vnitřní implantát obsahující svazek elektrod, zavádí se do hlemýždě

Tento implantát se voperuje do spánkové kosti v místě za uchem a do kochley (hlemýždě) se zavedou elektrody. Magnetem se k němu připevní cívka přes kůži, která pak vysílá signály do přijímače, kde jsou převedeny na elektrické impulzy (Kašpar, 2008).

Na trhu jsou dostupné kochleární implantáty od výrobců Cochlear, MED-EL a Advanced Bionics.

K dalším pomůckám můžeme zařadit **kmenový implantát**. *“Kmenový implantát je určen k obnovení sluchových vjemů, které vznikají prostřednictvím elektrické stimulace elektrodami v blízkosti kochleárních jader v mozkovém kmeni. Oproti kochleární implantaci se jedná o neurochirurgický zásah, při kterém se místo do hlemýždě implantují elektrody ve tvaru terčů pod strop čtvrté mozkové komory k jádru nejnižší etáže sluchové dráhy“* (Horáková, 2012, str.105).

Horáková (ibid.) zmiňuje i to, že oba implantáty fungují stejně.

K dalším běžně využívaným kompenzačním pomůckám patří indukční smyčky, náhlavní sluchátka a osobní zesilovače, které jsou vhodné pro osoby se sluchovým postižením při poslechu rádia či televize a speciální telefony. Pro vizuální komunikaci zmiňuje používání faxu, psacího telefonu nebo využití krátkých textových zpráv na mobilním telefonu (SMS), využití teletextu, skrytých titulek, dále také využití počítače a internetu (Kašpar, 2008).

1.5 Komunikace osob se sluchovým postižením

Komunikace osob se sluchovým postižením přináší mnoho úskalí. Každý člověk potřebuje komunikaci ke svému životu. Ať už to je komunikace na osobní úrovni, v rodině, v pracovní sféře, komunikace úřední ale také běžná komunikace např. při nakupování. Člověk se sluchovým postižením může také komunikovat, ale záleží na stupni postižení a způsobu komunikace. Existují komunikační systémy, které osoby se sluchovým postižením mohou využít. V komunikaci s osobami intaktními používají mluvený jazyk. Ale vzhledem k tomu, že nemají zpětnou sluchovou kontrolu, neumí správnou artikulaci, fonaci ani respiraci a nemusí jim být zcela rozumět, můžou díky tomu zažít i pocity studu a odmítání komunikace (Horáková,

2012). *Dítě potřebuje komunikaci se svým okolím především pro vzájemný kontakt a pro vyjádření vlastních potřeb či potíží* (Mukšnáblová, 2014, str.131).

Mukšnáblová (ibid.) pak uvádí dva typy komunikace. První je **intrakulturní** komunikace. O ní se jedná v případě, že spolu mluví osoby se sluchovým postižením mezi sebou. Druhou komunikací je **interkulturní** komunikace a o tu se jedná v případě, že osoba se sluchovým postižením mluví s intaktním jedincem. Autorka se zmiňuje i o tom, že neexistuje optimální řešení komunikačních obtíží platící jednotně pro všechny děti se sluchovým postižením, a proto je důležité vyzkoušet různé typy komunikačních systémů.

Můžeme zde zařadit tyto:

- Orální komunikace
- Simultánní komunikace
- Prstová abeceda
- Daktylografie
- Mluvená a psaná podoba českého jazyka
- Odezírání
- Totální (globální či celostní) komunikace
- Bilingvální komunikace
- Znakový jazyk

Zákon č. 384/2008 Sb. Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, měnící zákon č. 155/1998 Sb., definuje český znakový jazyk jako základní a plnohodnotný dorozumívací prostředek (Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob).

Zároveň však Skákalová (2011, str.53) upřesňuje, že tyto osoby mají: *“právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální míře respektována tak, aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.”*

1.5.1 Hlavní zásady při komunikaci s osobou se sluchovým postižením

Skákalová (2011) zmiňuje, že prvotně je důležité domluvit se s osobou se sluchovým postižením na způsobu komunikace a připouští fakt, že to nemusí jít úplně bez obtíží. Je důležité být trpělivý.

Strnadová (2001), Skákalová (2011) uvádějí pro komunikaci s neslyšící osobou tyto zásady:

- musíme pro komunikaci vybrat klidné a dobře osvětlené prostředí
- udržujeme si dostatečnou vzdálenost, tak abychom nebyli moc daleko a bylo na nás dobře vidět při odezírání, ale ani moc blízko, aby to nebylo nepříjemné
- pokud začneme mluvit, musíme na to nějakým způsobem neslyšícího člověka upozornit a zajistit si oční souhlas
- oční kontakt udržujeme po celou dobu rozhovoru
- předem zmíníme téma rozhovoru a v případě změny na to musíme upozornit
- nesnažíme se hláskovat, slabikovat nebo mluvit příliš pomalu, mluvíme zřetelně, výstižně, nepoužíváme složité věty
- nezakrýváme si ústa, nejíme
- sledujeme mimiku neslyšícího, to nám může naznačit, zda nám rozumí či nikoliv
- při mluvení se střídáme a neslyšícímu umožňujeme dostatečný oddech
- kontrolu porozumění zjišťujeme otevřenou otázkou (neptáme se, jestli rozuměl, ale co rozuměl)
- k doplnění informací nebo k dovysvětlení těžších slov můžeme využít psanou formu, gesta
- nestát nikdy zády k osobě se sluchovým postižením
- v případě velkého hluku se můžeme osoby se sluchovým postižením dotknout, tím ho na sebe upozornit

“Nikdy k neslyšícímu člověku nepřistupujte blahosklonně, z pozice převahy. Sluch sám o sobě nikomu nedodává větší hodnotu osobnosti. Chovejte se k odezírajícímu jako k inteligentnímu, dospělému člověku” (Strnadová, 2001, str.179).

1.5.2 Problémy při komunikaci s neslyšící osobou

Lidé se sluchovým postižením se potýkají s tím, že mluvené řeči někdy nerozumí a často se stává, že to nechtějí před druhým přiznat, a tak se uchýlí ke lži, kdy předstírají, že rozumí. Může to být způsobeno následujícím:

- může to být kvůli únavě, kdy už člověk se sluchovým postižením je natolik unavený, že mu dělá problémy odezírat
- nechtějí být nezdvořilí, bojí se, že už s nimi ztratíme trpělivost
- obávají se, aby si ostatní nemysleli, že jsou hloupí

“Blufování je předstírání, že něco je jinak, než skutečně je. Blufujeme jak při pokeru, tak i při odezírání. Jen motiv se liší. Při pokeru blafujeme proto, že chceme vyhrát, při odezírání blufujeme proto, že se bráníme“ (Strnadová, 2001, str. 162).

Další takovou obranou je **mluvení**. V případě, že se neslyšící nechce unavovat odezíráním (odezírání je totiž mnohem více namáhavější než samotné mluvení), zkusí využít taktiku mluvení. Ta spočívá v tom, že hodně mluví a druhého nepustí ke slovu. Tak nemusí přemýšlet nad tím, co ten druhý říká a neunavuje se odezíráním. V případě, že člověk se sluchovým postižením cítí, že s nimi nechce druhý komunikovat, přestávají mluvit. Pokud se od člověka neslyšícího při rozhovoru otáčíme zády, neudržíme oční kontakt, myslí si, že o rozhovor ztrácíme zájem. Proto je důležité při rozhovoru udržovat neustálý oční kontakt, můžeme i přikyvovat hlavou, používat mimiku, aby bylo zřejmé, že posloucháme a o rozhovor stojíme (Strnadová, 2001).

2 Vzdělávání a výchova dětí se sluchovým postižením

Jak uvádí Mukušnáblová (2014), v rodině je základ výchovy. V případě, že v rodině žijí neslyšící rodiče i neslyšící dítě, jde o **homogenní rodinné prostředí**. Výchova je jednodušší a více přirozená. V případě, že v rodině žijí slyšící rodiče a neslyšící dítě, tak jde o **nehomogenní rodinné prostředí**. Úspěch výchovy v takové rodině může ovlivnit spousta faktorů. Záleží na kvalitě vztahu rodičů, osobních rysech, zdravotním stavu, věku, zkušenostech, počtu dětí v rodině a také druhu postižení dítěte.

Jungwirthová (2015) píše o velkém technickém pokroku v posledních třiceti letech, který pozitivně ovlivnil celkový přístup ve výchově, vzdělávání a rehabilitaci dětí s vadou sluchu. Pokud jsou přizpůsobeny individuální podmínky dle druhu a stupně postižení, může se žák se sluchovým postižením vzdělávat v běžných školách a školách a vzdělávat se dle RVP (Rámcového vzdělávacího programu). Pro děti, které potřebují větší logopedickou péči, nedostatečně využívají komunikačních systémů a neumí správně používat kompenzační pomůcky je vhodné navštěvovat mateřské a základní školy pro sluchově postižené.

V ČR je vytvořena síť zařízení pro žáky se sluchovým postižením, která zahrnuje všechny stupně vzdělávání. (Skákalová, 2011, str. 66)

2.1 Předškolní vzdělávání

“Důležité je vědět, že rodina dítěte s postižením má v současné době právo na zařazení svého dítěte do spádové mateřské či základní školy, dítě nelze odmítnout z důvodu jeho speciálních vzdělávacích potřeb“ (Jungwirthová, 2015, str. 64). Z tohoto tvrzení pak plyne, že i přes doporučení SPC (speciálně pedagogické centrum) či PPP (pedagogicko-psychologická poradna) záleží na rodiči, do jaké mateřské školy dítě s vadou sluchu zařadí.

V dnešní době můžeme malé děti umístit do předškolního vzdělávání v běžných mateřských školách, nebo v mateřských školách zřízených pro děti se sluchovým postižením. Takové školky navštěvují děti s různými vadami sluchu. Zde je kladen důraz mimo jiné především na prolomování komunikačních bariér, používání správných komunikačních systémů a rozvíjení jazykových znalostí. (Souralová, Langer, 2005) Zatím tyto školky nejsou ve všech městech, nejsou tedy dostupné pro všechny rodiny. Kvůli nutnosti dojíždění často rodiny odmítají zařadit dítě do školky pro děti se sluchovým postižením. Ať už kvůli časové náročnosti nebo finanční situaci (Jungwirthová, 2015). *“Prioritou snah speciálních pedagogů a logopedů*

v mateřských školách pro sluchově postižené je zpřístupnit dítěti prostředky, které mu pomohou překonat komunikační bariéry způsobené jeho sluchovou vadou“ (Horáková, 2012, str.80).

2.2 Základní vzdělávání

Stejně jako u předškolního vzdělávání můžeme studovat i základní školu pro sluchově postižené. Školní docházka je povinná na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Do roku 1991 byly základní školy pro děti se sluchovým postižením rozděleny podle velikosti sluchové ztráty na základní školy pro neslyšící, nedoslýchavé a žáky se zbytky sluchu (Horáková, 2012).

U základních škol pro neslyšící a základních škol pro žáky se zbytky sluchu se především dbalo na rozvíjení mluvené řeči a myšlení žáků, byla zde větší logopedická péče. Ve školách pro nedoslýchavé děti pracovaly podle standartních osnov pro intaktní děti (Janotová, Svobodová, 1998).

Před samotným vstupem do primárního vzdělávání se u dítěte posuzuje jeho celkový vývoj na základě zkoušky školní zralosti, které provádí psycholog nebo speciální pedagog v SPC (speciálně pedagogické centrum), které má dítě ve své péči. Na základě vyšetření je dítěti doporučeno navštěvovat klasickou základní školu nebo mu je doporučena škola pro sluchově postižené (Jungwirthová, 2015).

Charakteristickým znakem takové školy je snížený počet žáků ve třídě, využívání speciálních technických pomůcek, speciálních učebnic, zařazení hodin logopedie, znakového jazyka, řečové výchovy a komunikačních dovedností. Tato škola může otevřít i přípravný ročník, tzn. že některé děti navštěvují základní školu deset let (Horáková, 2012).

2.3 Sekundární vzdělávání

“Volba budoucí profese je do určité míry svobodná, pubescent o ní může alespoň spolurozhodovat. Možnost výběru sice závisí na jeho dosavadním školním prospěchu, ale mohou jej spoluurčovat také individuální, případně rodinné preference. Profesní volba je důležitá, protože bude v mnoha směrech spoluurčovat další život jedince, především jeho sociální postavení“ (Vágnerová, 2012, str.395). To platí i pro žáky se sluchovým postižením. V současné době je pro žáky se sluchovým postižením dostupná pestrá nabídka učebních oborů, ale mají možnost získat i maturitu na středních školách pro sluchově postižené a na gymnáziu

(Souralová, Langer, 2005). Z učebních oborů je to nejčastěji čalouník, zámečnick, klempíř, šička, elektrikář, zahradník, cukrář, kuchař, truhlář, dámská krejčová, krejčí, strojní mechanik, malíř – lakýrník aj. Dále je to střední zdravotnická škola, střední průmyslová škola oděvní, střední pedagogická škola, střední průmyslová škola elektrotechnická (Skákalová, 2011).

2.4 Terciální vzdělávání

Zde zařazujeme studium na vysoké škole, o které má zájem čím dál větší počet studentů se sluchovým postižením. Jde zatím o dva bakalářské obory s možností navazujícího magisterského studia (Horáková, 2012):

- Výchovná dramatika neslyšících na Janáčkově akademii múzických umění v Brně
- Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

Horáková uvádí (ibid.), že v návaznosti na větší zájem studentů se specifickými potřebami o vysokoškolské vzdělávání pro ně vznikla při některých vysokých školách speciální poradenská centra, např.:

- Středisko Teiresiás na Masarykově univerzitě v Brně
- Centrum pomoci handicapovaným na Univerzitě Palackého v Olomouci
- Augustin Středisko podpory pro studenty se specifickými potřebami na Univerzitě Hradec Králové

Tyto poradny mimo jiné zajišťují osobám se sluchovým postižením technické pomůcky ale i služby tlumočnicka (Skákalová, 2011).

Dříve naráželi osoby se sluchovým postižením na potíže při hledání práce spíše ze strany slyšících. Ke zlepšení situace při hledání zaměstnání jim začala pomáhat agentura APPN, o. s. (Agentura profesního poradenství pro neslyšící), která vznikla v roce 2005 a pomáhala jak při hledání práce, tak při zlepšení pozice na trhu práce díky vyšší kvalifikaci, zajišťovala bezplatné právní poradenství, tlumočnické služby, kvalifikační kurzy (Skákalová, 2011). Nyní již agentura vystupuje pod názvem Tichý svět.

3 Podpůrná péče pro děti se sluchovým postižením

V případě, že se do rodiny narodí dítě s nějakým druhem postižení, je to pro zúčastněné psychicky náročná situace, se kterou se musí vypořádat. S novou situací je třeba se vyrovnat a přizpůsobit. Často se stává, že to rodiče zpočátku popírají. Nepřipouští si žádné postižení a tím se brání velké psychické zátěži, která je na ně kladena. Velikost stresu způsobeného postižením dítěte a způsob jeho zvládnání určuje samozřejmě míra a druh postižení, ale také to, v jaké psychické kondici rodiče jsou (Vágnerová, Strnadová, Krejčová, 2009). Dětem se sluchovým postižením a jejich rodinným příslušníkům zajišťují pomoc Střediska rané péče a Speciálně pedagogická centra.

3.1 Střediska rané péče

Raná péče je převážně terénní služba, která zajišťuje pomoc rodinám, do kterých se narodilo dítě s postižením, nebo je ohrožen jeho vývoj v důsledku nemoci, a to do sedmi let věku dítěte, což definuje i §54 v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

V České republice pomáhá dětem se sluchovým postižením a jejich rodinám služba rané péče v Centru pro dětský sluch **Tamtam**. Zde učí rodinu komunikovat a podporují ji tak, aby byl uspokojený celkový vývoj dítěte s postižením a pomáhají i s jeho začleněním do běžného života (Tamtam). Organizace Tamtam má pobočky v Praze a Olomouci.

Podpora rané péče spočívá především v:

- *„orientaci v náročné a neznámé situaci*
- *posilování rodičovských kompetencí*
- *kontaktech rodiny se společenským prostředím*
- *seberealizaci dítěte*
- *běžných úkonech péče o dítě*
- *samotném pohybu dítěte, orientaci sluchem*
- *péči o zdraví dítěte*
- *uplatňování práv a oprávněných zájmů rodiny a dítěte“ (Tamtam).*

Aby se i veřejnost dostala k těmto informacím a blíže se seznámila nejen se sluchovým postižením, jaké strasti musí osoba s postižením a jejich rodiny řešit, co by jim pomohlo při běžném životě, při studiu, při hledání zaměstnání, šíří středisko osvětu v kampani s názvem

Týden rané péče. Zájemci se můžou na toto téma účastnit různých workshopů, přednášek, seminářů (Společnost pro ranou péči, z. s., 2023).

3.2 Speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené

Speciálně pedagogické centrum patří do školského poradenského zařízení a řídí se vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních v platném znění. Jeho hlavní náplní je poradenská činnost zaměřená na výchovu a vzdělávání žáků se zdravotním postižením, znevýhodněných dětí a jejich rodin. Jedná se o bezplatnou službu. Podmínkou spolupráce je písemný souhlas žáka či jeho zákonného zástupce (Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění).

Dále pak Horáková (2012, str. 35) uvádí standartní činnosti center, mezi které patří:

- *„vyhledávání žáků se zdravotním postižením*
- *komplexní speciálně pedagogická a psychologická diagnostika*
- *přímá práce s žákem*
- *včasná intervence*
- *metodická činnost pro zákonné zástupce, pedagogy*
- *pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřských, základních a středních škol, instruktáž a úprava prostředí*
- *zapůjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků, zapůjčování odborné literatury apod.*
- *budování a rozvoj komunikačních dovedností žáka*
- *výcvik odezírání*
- *výcvik čtení s porozuměním*
- *kurzy znakového jazyka pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy, školská zařízení*
- *individuální a skupinové terapie pro zákonné zástupce vedené psychologem, terapie pro neslyšící zákonné zástupce*
- *nácvik používání kompenzačních pomůcek*
- *nácvik činností pro vyšetření audiometrem a příprava na audiometrické vyšetření*
- *příprava dítěte i rodiny na kochleární implantaci.“*

Praktická část

4 Cíl výzkumu

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaká je osvěta v oblasti sluchového postižení u žáků a pedagogů na běžných základních školách v Pardubickém kraji, kde žijí.

5 Metodologie

Jak uvádí Chráska (2007, s. 163): „*dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“.

Vzhledem k zaměření mé bakalářské práce jsem zvolila kvantitativní výzkumnou metodu. Dotazníky byly vytvořeny jak pro žáky, tak i pro pedagogy. Byly v něm použity i výrazy jako je například hluchoněmý, protože si myslím, že jsou v naší společnosti stále zakořeněny.

Pro lepší návratnost získání dat ve výzkumném šetření byl anonymní dotazník respondentům podán osobně ve škole v tištěné podobě. Gavora (2008) uvádí, že elektronické rozesílání dotazníku může mít lepší návratnost, ale být to tak nemusí. Touto kvantitativní metodou sběru dat získáme důležité informace, které pomohou k zodpovězení stanovených hypotéz.

6 Výzkumný vzorek

Nejprve jsem se spojila se speciálně pedagogickým centrem v Pardubickém kraji, kde mi sdělili seznam běžných základních škol, které navštěvují žáci s různým typem sluchového postižení. Výzkumu se zúčastnily dvě základní školy, ostatní školy spolupráci odmítly. První školou, která se do výzkumu zapojila, byla základní škola ve Skutči. Druhou školou byla základní škola v Pardubicích.

Do výzkumného šetření se zapojily děti a pedagogové na druhém stupni, protože si myslím, že už mají větší přehled a zkušenosti s vyplňováním jiných testů či dotazníků. Pro větší počet vzorku jsem oslovila i pedagogy z prvního stupně v ZŠ v Pardubicích. V ZŠ ve Skutči výzkum proběhl v březnu 2023 a účastnilo se ho celkem 98 respondentů. V ZŠ v Pardubicích se výzkumu zúčastnilo 261 respondentů a proběhl v dubnu 2023.

Pro výzkum byly stanoveny tyto hypotézy:

H0: Četnost správných odpovědí v Pardubickém kraji je na běžných základních školách 50 %.

HA: Četnost správných odpovědí v Pardubickém kraji je na běžných základních školách vyšší než 50 %.

H0: Četnost správných odpovědí je stejná u dotazníků administrovaným žákům a pedagogům na základní škole v krajském městě i mimo město.

HA: Četnost správných odpovědí je u dotazníků administrovaným žákům a pedagogům vyšší v krajském městě než mimo město.

7 Vlastní výzkumné šetření

Dotazník se skládá ze dvanácti otázek testového typu a jedna doplňující otázka. Vždy byla volitelná pouze jedna odpověď.

Otázka č. 1: **Jste pedagog nebo žák?**

U první otázky zjišťují, zda dotazník vyplňuje pedagog či žák. V ZŠ ve Skutči dotazník vyplnilo 5 pedagogů a 93 žáků. Celkem odpovědělo 98 respondentů. V ZŠ v Pardubicích vyplnilo dotazník 30 pedagogů a 231 žáků. Celkem zde odpovědělo 261 respondentů.

Osoba	Počet	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	93	94,9 %

Tab. 1: Rozdělení respondentů dle pozice v ZŠ ve Skutči

Osoba	Počet	Procenta
Pedagog	30	11,5 %
Žák	231	88,5 %

Tab. 2: Rozdělení respondentů dle pozice v ZŠ v Pardubicích

Otázka č.2: **Když je někdo nedoslýchavý**

Respondenti měli možnost vybrat z pěti různých odpovědí. Na tuhle otázku odpovědělo v ZŠ ve Skutči správně 75 respondentů. Z toho 5 pedagogů a 70 žáků. V ZŠ v Pardubicích odpovědělo správně 27 pedagogů a 189 žáků, to je celkem 216 správných odpovědí. Nejčastější chybná odpověď byla u respondentů v obou základních školách, že vůbec nebo téměř nic neslyší.

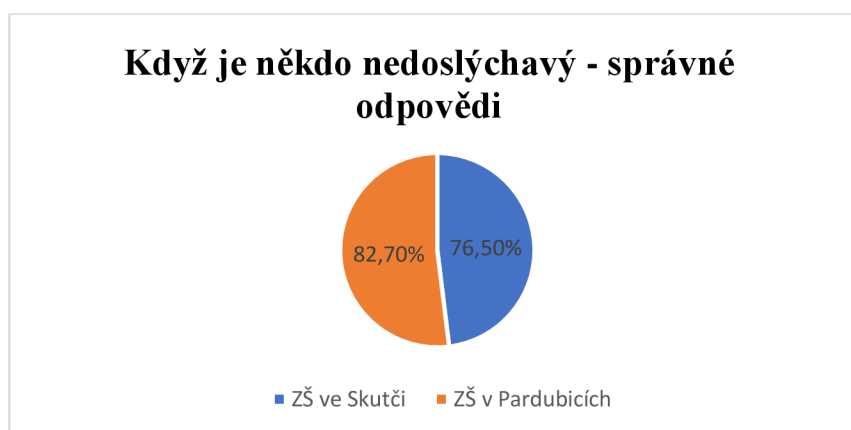
Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	70	71,4 %
Celkem	75	76,5 %

Tab. 3: Když je někdo nedoslýchavý – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	27	10,3 %
Žák	189	72,4 %
Celkem	216	82,7 %

Tab. 4: Když je někdo nedoslýchavý – ZŠ v Pardubicích

Na tuto otázku odpovědělo správně větší procento respondentů v ZŠ v Pardubicích.

Graf č. 1: Když je někdo nedoslýchavý

Otázka č. 3: Když je někdo neslyšící

Tuto otázku zodpovědělo správně 62 respondentů v ZŠ ve Skutči, z toho 5 pedagogů a 57 žáků. V ZŠ v Pardubicích tuto otázku zodpovědělo správně celkem 179 respondentů, z toho 28 pedagogů a 151 žáků. U této otázky byla nejčtenější chybná odpověď v obou základních školách, že je hluchoněmý. Tento výraz byl v dotazníku záměrně ponechán, domnívám se, že je stále velmi zakořeněný v naší společnosti, a tak je i často používaný.

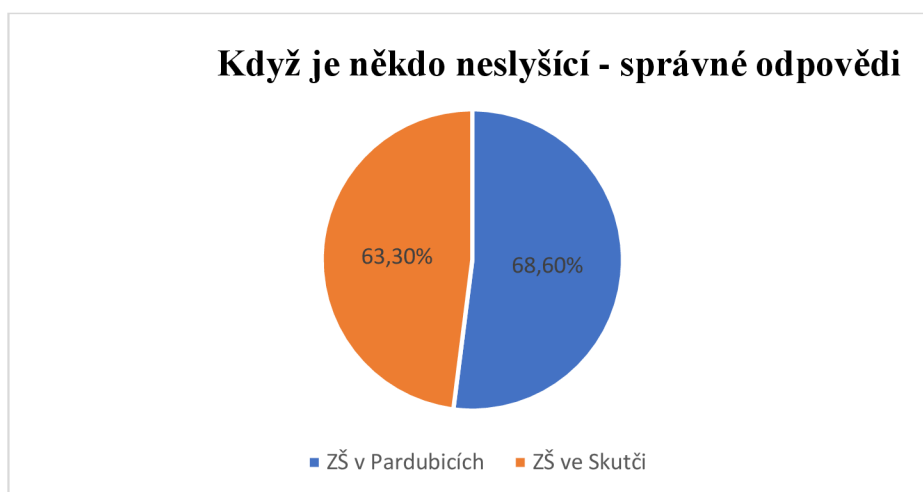
Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	57	58,2 %
Celkem	62	63,3 %

Tab. 5: Když je někdo neslyšící – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	28	10,7 %
Žák	151	57,9 %
Celkem	179	68,6 %

Tab. 6: Když je někdo neslyšící – ZŠ v Pardubicích

Na tuto otázku odpovědělo správně větší procento respondentů ze ZŠ v Pardubicích.

Graf č. 2: Když je někdo neslyšící

Otázka č. 4: **K čemu slouží sluchadlo?**

V ZŠ ve Skutči odpovědělo na tuto otázku správně 94 respondentů. Z toho 5 pedagogů a 89 žáků. Pouze 4 lidé odpověděli chybně. V ZŠ v Pardubicích odpovědělo správně 189 respondentů. Z toho 30 pedagogů a 158 žáků. U této otázky však stojí za povšimnutí, že nejčtenější chybnou odpovědí bylo, že respondenti přiřazovali sluchadlo k telefonování. Odpověď na tuto otázku mohla být pro někoho zavádějící.

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	89	90,8 %
Celkem	94	95,9 %

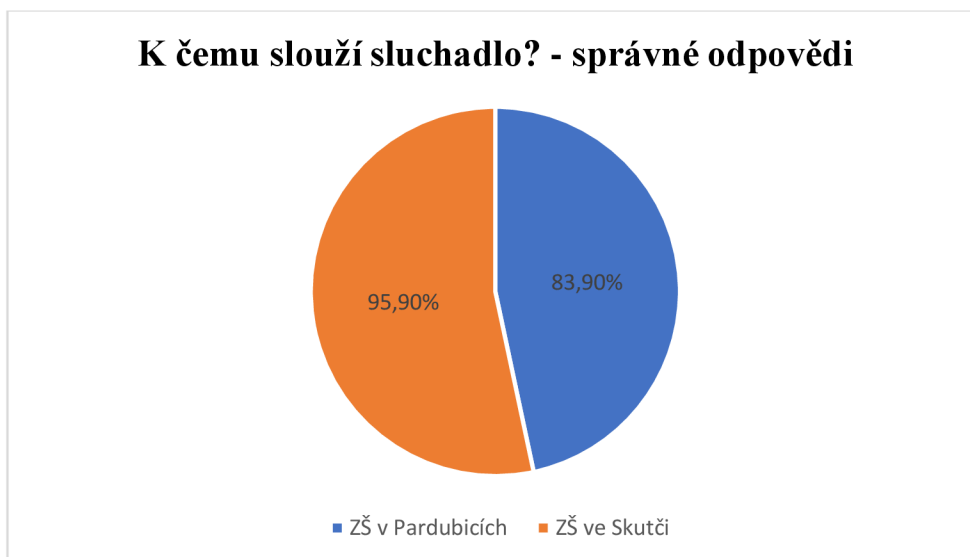
Tab. 7: K čemu slouží sluchadlo? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	30	11,5 %
Žák	189	72,4 %
Celkem	219	83,9 %

Tab. 8: K čemu slouží sluchadlo? – ZŠ v Pardubicích

Větší počet správných odpovědí na tuto otázku byl zaznamenán v ZŠ ve Skutči.

K čemu slouží sluchadlo? - správné odpovědi

Graf 3: K čemu slouží sluchadlo?

Otázka č. 5: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu?

Tato otázka byla uzavřená. Při odpovědi ano mohl respondent stručně napsat doplňující informace. V ZŠ ve Skutči na tuto otázku odpovědělo kladně 8 respondentů. Z toho bylo 5 pedagogů a 3 žáci. U respondentů v ZŠ v Pardubicích odpovědělo kladně 44 respondentů, z toho 25 pedagogů a 19 žáků. Z celkového počtu pedagogů napsali správnou doplňující odpověď 2 pedagogové ze ZŠ ve Skutči a 25 pedagogů v ZŠ v Pardubicích. Z celkového počtu žáků napsal správné doplňující informace 1 žák ze ZŠ ve Skutči a 3 žáci v ZŠ v Pardubicích.

Osoba	Kladné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1
Žák	3	3,1
Celkem	8	8,2

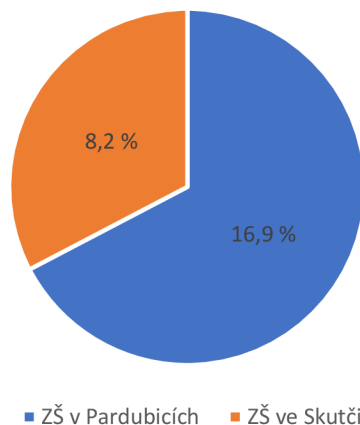
Tab. 9: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Kladné odpovědi	Procenta
Pedagog	25	9,6 %
Žák	19	7,3 %
Celkem	44	16,9 %

Tab. 10: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu? – ZŠ v Pardubicích

Z výše uvedených údajů vyplývá, že lepší informace o kochleárním implantátu mají v ZŠ v Pardubicích.

Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu? - kladné odpovědi

Graf 4: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu?

Otázka č. 6: Víte, co je znakový jazyk?

Opět je to uzavřená otázka s možností dopsat stručný popis. V ZŠ ve Skutči uvedlo kladnou odpověď 88 respondentů. Z toho bylo 5 pedagogů a 83 žáků. Všichni pedagogové uvedli správný popis. Z žáků uvedlo správný popis 76 z nich. V ZŠ v Pardubicích uvedlo kladnou odpověď 238 respondentů, z toho 29 pedagogů a 209 žáků. Popsat znakový jazyk dovedlo všech 29 pedagogů a 191 žáků.

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	83	84,7 %
Celkem	88	89,8 %

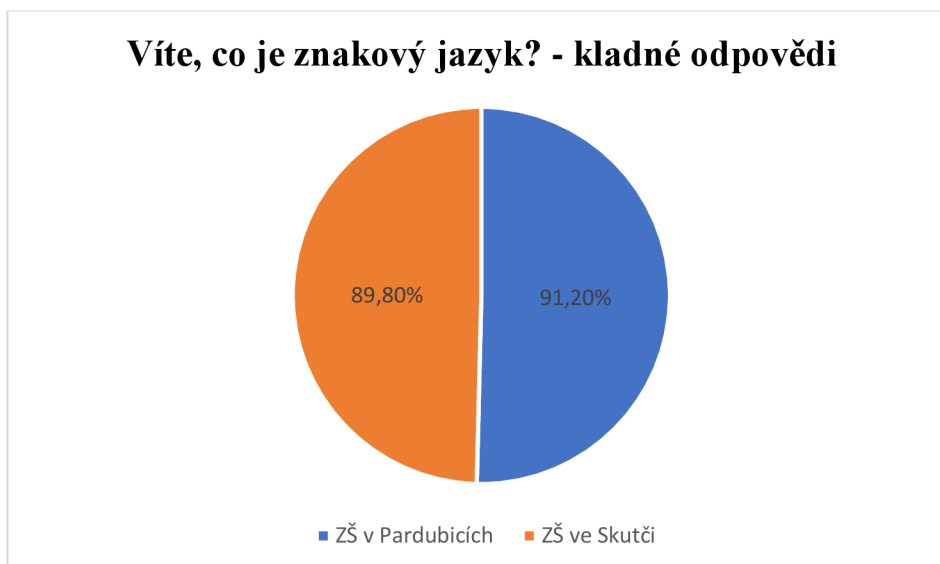
Tab. 11: Víte, co je znakový jazyk? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	29	11,1 %
Žák	209	80,1 %
Celkem	238	91,2 %

Tab. 12: Víte, co je znakový jazyk? – ZŠ v Pardubicích

Z výsledků uvedených výše vyplývá, že kladnou odpověď uvedl velmi podobný počet respondentů.

Víte, co je znakový jazyk? - kladné odpovědi

Graf 5: Víte, co je znakový jazyk?

Otázka č. 7: Kde jste viděli používání znakového jazyka?

U této otázky měli respondenti na výběr z několika možností. Nejčastěji se v dotazníku objevovala první možná odpověď (televize) a to na obou základních školách. Na druhém místě v četnosti odpovědí byla čtvrtá odpověď (na ulici) u ZŠ v Pardubicích a druhá odpověď (na internetu) na ZŠ ve Skutči. Odpověď, že znakový jazyk nikdy neviděli odpověděli 4 žáci v ZŠ ve Skutči a 11 žáků ze ZŠ v Pardubicích. Tato odpověď nebyla zaznamenána ani u jednoho pedagoga.

Odpověď	ZŠ v Pardubicích	Procenta
Televize	165	63,2 %
Internet	39	14,9 %
Škola	2	0,8 %
Na ulici	44	16,9 %
Nikdy	11	4,2 %

Tab. 13: Kde jste viděli používání znakového jazyka? – ZŠ v Pardubicích

Odpověď	ZŠ ve Skutči	Procent
Televize	68	69,4 %
Internet	15	15,3 %
Škola	5	5,1 %
Na ulici	6	6,1 %
Nikdy	4	4,1 %

Tab. 14: Kde jste viděli používání znakového jazyka? – ZŠ ve Skutči

Otázka č. 8: Kdy jste měli ve škole přednášku na téma sluchového postižení?

Na tuto otázku mohli respondenti vybírat ze čtyř možných odpovědí. Nejčastější odpověď byla uvedena první odpověď (nikdy). Tuto odpověď uvedlo v ZŠ ve Skutči 45 žáků a 4 pedagogové. Na ZŠ v Pardubicích takto odpovědělo 16 pedagogů a 187 žáků. Přesto, že měli respondenti vybrat pouze jednu možnou odpověď, našlo se v dotaznících u této otázky více označených odpovědí.

Odpověď	Počet	Procento
Nikdy	49	50 %
Tento školní rok	1	1 %
Mínulý školní rok	0	0 %
Už se nepamatuji	48	49 %

Tab. 15: Kdy jste měli ve škole přednášku na téma sluchového postižení? – ZŠ ve Skutči

Odpověď	Počet	Procento
Nikdy	203	77,8 %
Tento školní rok	6	2,3 %
Mínulý školní rok	4	1,5 %
Už se nepamatuji	48	18,4 %

Tab. 16: Kdy jste měli ve škole přednášku na téma sluchového postižení? – ZŠ v Pardubicích

Z výše uvedených odpovědí vychází najevo, že v těchto školách, i přes to, že jsou tu integrováni žáci s různým typem sluchového postižení, nemají zde žádné přednášky na toto téma a žáci tak nemají dostatečný přehled a přísun informací.

Otázka č. 9: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou základní školu?

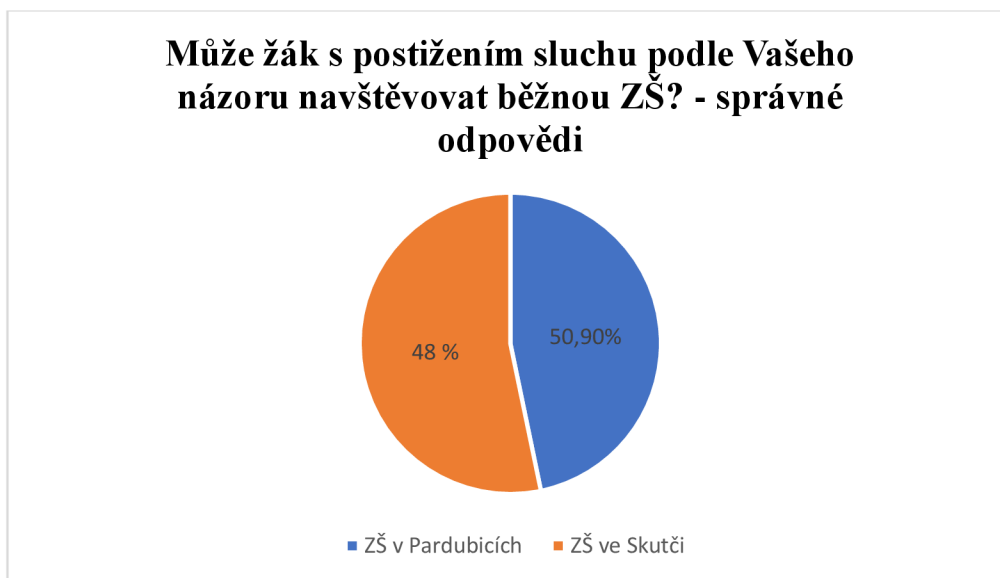
47 respondentů ze ZŠ ve Skutči uvedlo správnou odpověď, z toho 43 žáků a 4 pedagogové. Dalších 38 respondentů označilo, že žák s postižením sluchu nemůže navštěvovat běžnou základní školu a zbývajících 13 nevědělo. V ZŠ v Pardubicích odpovědělo správně 133 respondentů, 58 dotazovaných uvedlo, že žák s postižením sluchu nemůže navštěvovat běžnou základní školu a 70 dotazovaných nevědělo. U této otázky jeden pedagog uvedl, že žák s postižením sluchu nemůže navštěvovat běžnou základní školu a jeden pedagog nevěděl.

Osoba	Správná odpověď	Procenta
Pedagog	4	4,1 %
Žák	43	43,9 %
Celkem	47	48 %

Tab. 17: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou ZŠ? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správná odpověď	Procenta
Pedagog	28	10,7 %
Žák	105	40,2 %
Celkem	133	50,9 %

Tab. 18: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou ZŠ? – ZŠ v Pardubicích

Graf 6: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou ZŠ?

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že na ZŠ v Pardubicích mají o necelá tři procenta lepší přehled v tom, zda může osoba se sluchovým postižením navštěvovat běžnou základní školu.

Otázka č. 10: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu?

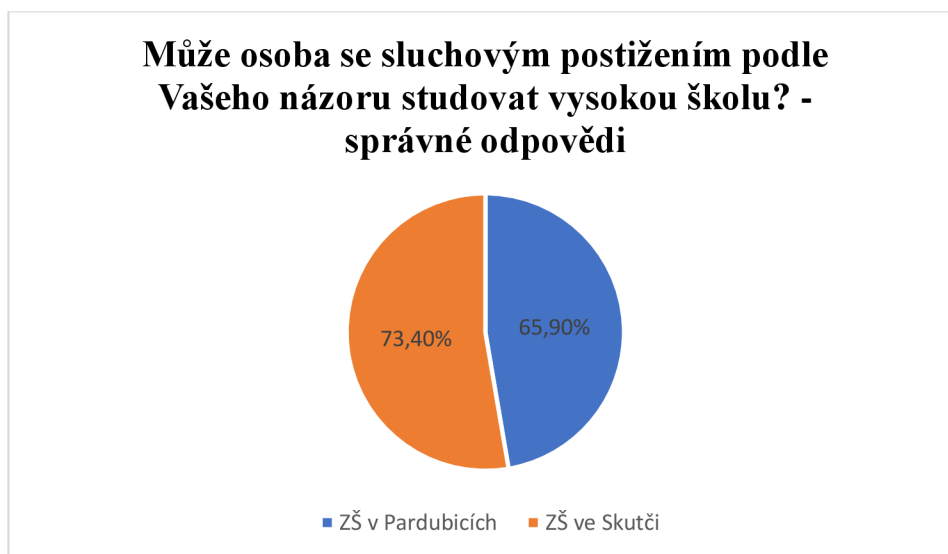
Na tuto otázku odpovědělo celkem v ZŠ ve Skutči 72 dotazovaných správně a 12 dotazovaných uvedlo, že osoba se sluchovým postižením nemůže studovat vysokou školu. Zbývajících 14 respondentů uvedlo, že neví. V ZŠ v Pardubicích odpovědělo správně na tuto otázku 172 respondentů, 22 dotazovaných uvedlo chybnou odpověď a 67 uvedlo, že neví. Všichni pedagogové uvedli správnou odpověď.

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	67	68,3 %
Celkem	72	73,4 %

Tab. 19: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	30	11,5 %
Žák	142	54,4 %
Celkem	172	65,9 %

Tab. 20: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu? – ZŠ v Pardubicích

Graf 7: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu?

Na otázku, zda může osoba se sluchovým postižením studovat vysokou školu, odpovědělo správně větší procento respondentů ze ZŠ ve Skutči.

Otázka č. 11: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce?

Podle 82 respondentů ze ZŠ ve Skutči může osoba se sluchovým postižením chodit do práce. Další 4 dotazovaní uvedli, že taková osoba do práce chodit nemůže a 12 respondentů odpovědělo, že neví. V ZŠ v Pardubicích odpovědělo celkem správně 187 dotazovaných, dalších 23 uvedlo, že osoba se sluchovým postižením chodit do práce nemůže a zbývajících 51 respondentů označili, že neví. Z pedagogů odpověděli všichni správně.

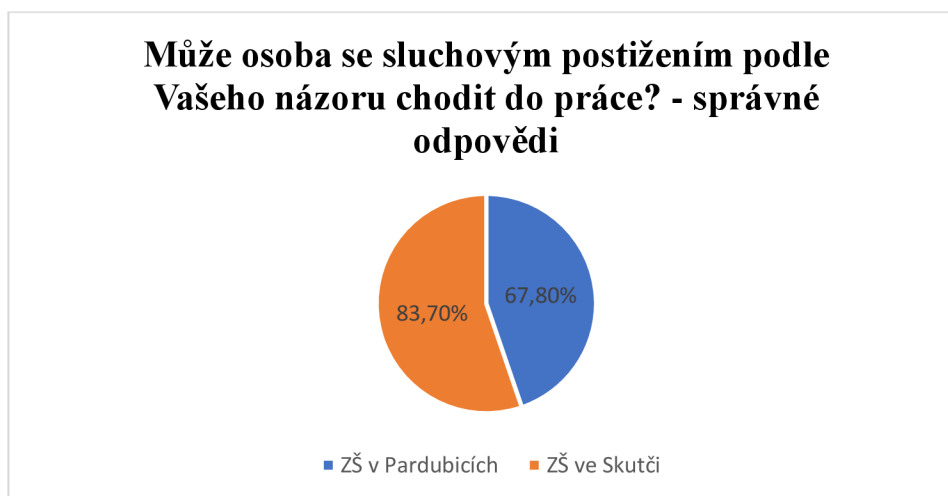
Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	77	78,6 %
Celkem	82	83,7 %

Tab.21: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	30	11,5 %
Žák	147	56,3 %
Celkem	187	67,8 %

Tab. 22: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce? – ZŠ v Pardubicích

Že může osoba se sluchovým postižením chodit do práce uvedlo větší procento respondentů ze ZŠ ve Skutči.

Graf 8: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce?

Otázka č. 12: **Může osoba se sluchovým postižením mluvit?**

Tato otázka nebyla přesněji definovaná. Chceme pouze zjistit povědomí respondentů o tom, zda osoby se sluchovým postižením mohou mluvit. Většina uvedla, že ano. V ZŠ ve Skutči to bylo 84 respondentů, z toho 5 pedagogů a 14 dotazovaných uvedlo, že nemůže. V ZŠ v Pardubicích na tuto otázku odpovědělo kladně 213 respondentů, z toho 27 pedagogů. 48 dotazovaných uvedlo, že osoby se sluchovým postižením mluvit nemůžou.

Osoba	Kladné odpovědi	Procenta
Pedagog	5	5,1 %
Žák	79	80,1 %
Celkem	84	85,2 %

Tab. 23: Může osoba se sluchovým postižením mluvit? – ZŠ ve Skutči

Osoba	Kladné odpovědi	Procento
Pedagog	27	10,3 %
Žák	186	71,3 %
Celkem	213	81,6 %

Tab. 24: Může osoba se sluchovým postižením mluvit? – ZŠ v Pardubicích

85,2 % respondentů ze ZŠ ve Skutči uvedlo, že osoba s postižením sluchu může mluvit. To je o více jak 3 %, než dotazovaných v ZŠ v Pardubicích.

Graf 9: Může osoba se sluchovým postižením mluvit?

Doplňující otázka v dotazníku zněla: **Napište, prosím, pokud znáte, název nějaké organizace, kulturní nebo sportovní akce, která je určena pro osoby se sluchovým postižením, nebo kterou organizují osoby se sluchovým postižením.**

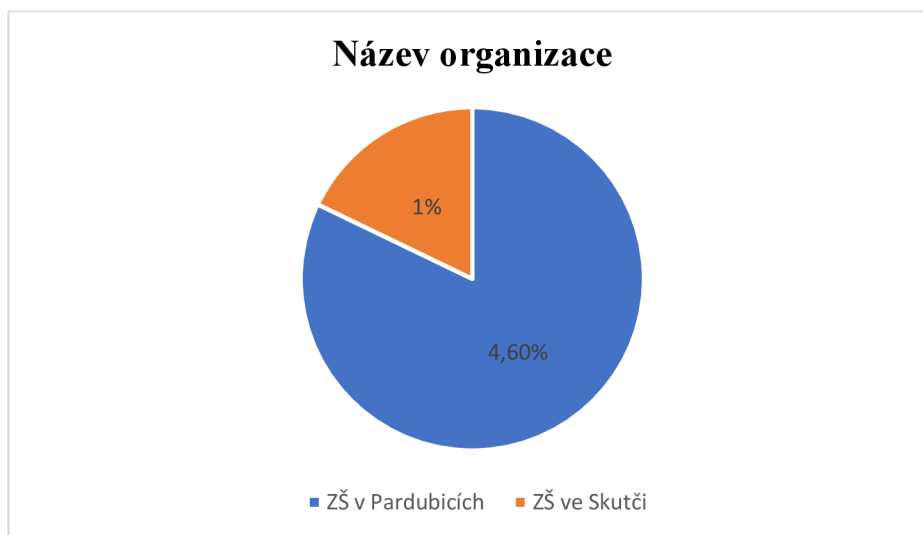
Na tuto otázku uvedlo odpověď 10 pedagogů z ZŠ v Pardubicích a žádný pedagog v ZŠ ve Skutči. Z žáků uvedli odpověď 2 ze ZŠ v Pardubicích a v ZŠ ve Skutči 1.

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	0	0 %
Žák	1	1 %
Celkem	1	1 %

Tab. 25: Název organizace – ZŠ ve Skutči

Osoba	Správné odpovědi	Procenta
Pedagog	10	3,8 %
Žák	2	0,8 %
Celkem	12	4,6 %

Tab. 26: Název organizace – ZŠ v Pardubicích

Graf 10: Název organizace

Z uvedeného grafu vidíme, že v ZŠ v Pardubicích mají lepší povědomí o organizacích a kulturních či sportovních akcích, které jsou nějakým způsobem spojeny s lidmi se sluchovým postižením. V dotazníku respondenti uvedli tyto odpovědi: „*Tamtam, Idetskysluch.cz, Svaz neslyšících, Asnep, Helpnet, Škola v Hradci Králové pro žáky s postižením sluchu*“.

7.1 Vyhodnocení výzkumného šetření

Data z výzkumného šetření byla převedena pro lepší přehlednost do tabulky a procentuálně vyjádřena. Otázka č. 1 nebyla pro vyhodnocení dotazníku do tabulky počítána, protože se zde uvádí pouze počet respondentů.

Výzkumná otázka č. 1:

H0: Četnost správných odpovědí v Pardubickém kraji je na běžných základních školách 50 %.

HA: Četnost správných odpovědí v Pardubickém kraji je na běžných základních školách vyšší než 50 %.

Jak uvádí tabulka Vyhodnocení dotazníku, kde jsou procentuálně zastoupeny správné odpovědi obou základních škol, u první výzkumné otázky **H0 nebyla potvrzena**. Na základě sesbíraných dat můžeme ale potvrdit HA, která uvádí, že četnost správných odpovědí je vyšší než 50 %. V základní škole ve Skutči jsme zaznamenali 65,5 % správných odpovědí a v základní škole v Pardubicích to je 64,3 %. **HA byla potvrzena**.

Výzkumná otázka č. 2:

H0: Četnost správných odpovědí je stejná u dotazníků administrovaným žákům a pedagogům na základní škole v krajském městě i mimo město.

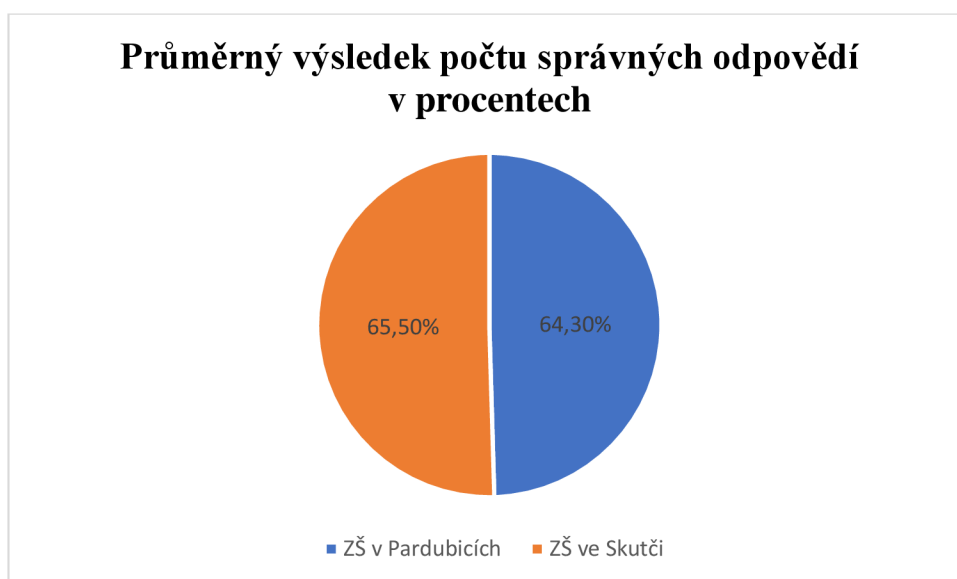
HA: Četnost správných odpovědí je u dotazníků administrovaným žákům a pedagogům vyšší v krajském městě než mimo město.

Průměrná procentuální hodnota správných odpovědí je 64,3 % v základní škole v Pardubicích a 65,5 % v základní škole ve Skutči. Dle dat z dotazníkového šetření můžeme konstatovat, že žáci a pedagogové z obou základních škol mají stejné povědomí o sluchovém postižení. Rozdíl je pouhé procento. Druhá výzkumná otázka **H0 byla potvrzena**. Naopak HA, která tvrdí, že u žáků a pedagogů v krajském městě je vyšší četnost správných odpovědí se nepotvrdila. **HA nebyla potvrzena**.

Otázka č.	Procento správných odpovědí – ZŠ ve Skutči	Procento správných odpovědí - ZŠ v Pardubicích
2	76,5 %	82,7 %
3	63,3 %	68,6 %
4	95,9 %	83,9 %
5	8,2 %	16,9 %
6	89,8 %	91,2 %

7	95,9 %	95,8 %
8	1 %	2,3 %
9	48 %	50,9 %
10	73,4 %	65,9 %
11	83,7 %	67,8 %
12	85,2 %	81,6 %

Tab. 27: Vyhodnocení dotazníku

Graf 11: Průměrný výsledek počtu správných odpovědí v procentech

Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na osvětu v oblasti sluchového postižení v Pardubickém kraji. Je rozdělena do dvou částí, teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol.

První kapitola je zaměřena na sluchové postižení. Je zde uvedena charakteristika sluchového postižení a jeho diagnostika, kompenzační pomůcky, komunikace osob se sluchovým postižením a hlavní zásady při komunikaci s osobou se sluchovým postižením. Druhá kapitola informuje o možnostech vzdělávání a výchově dětí se sluchovým postižením. Je zde rozděleno vzdělávání předškolní, základní, sekundární a terciální. Ve třetí kapitole jsou informace týkající se podpůrné péče pro děti se sluchovým postižením, kde je zmíněno středisko rané péče a speciálně pedagogické centrum.

V praktické části je zpracován výzkum kvantitativní metodou. Dotazník byl podán na dvou běžných základních školách v Pardubickém kraji žákům a pedagogům druhého stupně. Cílem bylo zjistit, jaká je na těchto školách míra osvěty v oblasti sluchového postižení.

V dotazníkovém šetření označilo správné odpovědi 64,3 % respondentů ze základní školy v Pardubicích a 65,5 % v základní škole ve Skutči. **První výzkumná otázka H0 nebyla potvrzena.** Výsledky dat z dotazníků vyšly na obou základních školách téměř stejně. Rozdíl mezi školami je pouze 1 %. **Druhá výzkumná otázka H0 byla potvrzena.**

Přesto, že více jak 50 % žáků a pedagogů ve vybraných základních školách v Pardubickém kraji uvedlo v dotazníkovém šetření správné odpovědi, tak si myslím, že je potřeba zajistit způsob, jak by se žáci i pedagogové mohli dostat k informacím týkajících se nejen oblasti sluchového postižení. Řešením by mohly být každoroční přednášky zaměřené na různé druhy postižení pořádané ve školách.

Seznam použité literatury

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výskumu*. 4. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.

HLOŽEK, Z. *Základy audiologie pro speciální pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. ISBN 978-80-244-3437-7.

HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0.

HOUDKOVÁ, Z. *Sluchové postižení u dětí - komplexní péče*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-623-6.

HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2. díl*. 1 vyd. Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1998. ISBN 80-7216-075-3.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: Septima, 1998. ISBN 80-7216-050-8.

KAŠPAR, Z. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. 2. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-15-0.

MUKNŠNÁBLOVÁ, M. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5034-7.

PITNEROVÁ, P. *Role komunikace v procesu integrace žáka se sluchovým postižením*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7596-2.

RŮŽIČKOVÁ, K., VÍTOVÁ, J. *Vybrané kapitoly z tyflopedie a surdopedie nejen pro speciální pedagogy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-424-3.

SKÁKALOVÁ, T. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-098-6.

SOURALOVÁ, E., LANGER, J. *Surdopedie: studijní opora pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1084-2.

STRNADOVÁ, V. *Hádej, co říkám aneb odezírání je nejisté umění*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 1998. ISBN 80-85047-17-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ, M., STRNADOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. *Náročné mateřství: být matkou postiženého dítěte*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1616-2.

Internetové zdroje

NOVÁK, M. *Statistiky počtu osob se sluchovým postižením* [online]. 2017. [cit.1.5.2023]. Dostupné z <https://www.cun.cz/cs>

Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění* [online]. [cit. 10.5.2023]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>

Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách, v platném znění* [online]. [cit. 20.5.2023]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon 384/2008 Sb., *o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob* [online]. [cit. 18.5.2023]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384>

Zákon č. 561/2004 Sb. *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* [online]. [cit.6.5.2023]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

KOMÍNEK, P. *Screening sluchu u novorozenců – jaká je role dětských lékařů?* [online]. 2012. [cit.6.5.2023]. Dostupné z: <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2012/05/09.pdf>

CHROBOK, V., KOMÍNEK, P. *Příručka pro praxi: screening sluchu novorozenců* [online]. 2021. [cit.6.5.2023]. Dostupné z: <https://www.otorinolaryngologie.cz/content/uploads/2020/02/ppp-screening-sluchu-novorozencu.pdf>

Indikační kritéria pro implantovatelné sluchové pomůcky [online]. 2020. [cit.7.5.2023]. Dostupné z: https://www.otorinolaryngologie.cz/archiv/dokumenty/indikacni_kriteria-CI.pdf

Cochlear. *Jak kochleární implantáty fungují* [online]. 2023. [cit.8.5.2023]. Dostupné z: <https://www.cochlear.com/cz/cs/home/diagnosis-and-treatment/how-cochlear-solutions-work/cochlear-implants/how-cochlear-implants-work>

MYŠKA, P. *Postižení sluchu v dětském věku, následná léčebně-rehabilitační péče* [online]. 2007. [cit.7.5.2023]. Dostupné z: <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2007/02/06.pdf>

Centrum pro dětský sluch Tamtam. *Jak v praxi raná péče probíhá* [online]. 2023. [cit.7.5.2023]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/jak-v-praxi-rana-pece-probiha/2023>.

Seznam tabulek

Tab. 1: Rozdělení respondentů dle pozice v ZŠ ve Skutči.....	20
Tab. 2: Rozdělení respondentů dle pozice v ZŠ v Pardubicích.....	20
Tab. 3: Když je někdo nedoslýchavý – ZŠ ve Skutči.....	20
Tab. 4: Když je někdo nedoslýchavý – ZŠ v Pardubicích.....	21
Tab. 5: Když je někdo neslyšící – ZŠ ve Skutči.....	21
Tab. 6: Když je někdo neslyšící – ZŠ v Pardubicích.....	21
Tab. 7: K čemu slouží sluchadlo? – ZŠ ve Skutči.....	22
Tab. 8: K čemu slouží sluchadlo? – ZŠ v Pardubicích.....	22
Tab. 9: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu? – ZŠ ve Skutči.....	23
Tab. 10: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu? – ZŠ v Pardubicích.....	23
Tab. 11: Víte, co je znakový jazyk? – ZŠ ve Skutči.....	24
Tab. 12: Víte, co je znakový jazyk? – ZŠ v Pardubicích.....	24
Tab. 13: Kde jste viděli používání znakového jazyka? – ZŠ v Pardubicích.....	25
Tab. 14: Kde jste viděli používání znakového jazyka? – ZŠ ve Skutči.....	26
Tab. 15: Kdy jste měli ve škole přednášku na téma sluchového postižení? – ZŠ ve Skutči.....	26
Tab. 16: Kdy jste měli ve škole přednášku na téma sluchového postižení? – ZŠ v Pardubicích.....	26
Tab. 17: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou ZŠ? – ZŠ ve Skutči.....	27
Tab. 18: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou ZŠ? – ZŠ v Pardubicích.....	27
Tab. 19: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu? – ZŠ ve Skutči.....	28

Tab. 20: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu? – ZŠ v Pardubicích.....	28
Tab.21: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce? – ZŠ ve Skutči.....	29
Tab. 22: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce? – ZŠ v Pardubicích.....	29
Tab. 23: Může osoba se sluchovým postižením mluvit? – ZŠ ve Skutči.....	30
Tab. 24: Může osoba se sluchovým postižením mluvit? – ZŠ v Pardubicích.....	30
Tab. 25: Název organizace – ZŠ ve Skutči.....	31
Tab. 26: Název organizace – ZŠ v Pardubicích.....	31
Tab. 27: Vyhodnocení dotazníku.....	32
Tab. 27: Vyhodnocení dotazníku.....	33

Seznam grafů

Graf 1: Když je někdo nedoslýchavý.....	21
Graf 2: Když je někdo neslyšící.....	22
Graf 3: K čemu slouží sluchadlo?.....	23
Graf 4: Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu?.....	24
Graf 5: Víte, co je znakový jazyk?.....	25
Graf 6: Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou ZŠ?.....	27
Graf 7: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu?.....	28
Graf 8: Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce?.....	29
Graf 9: Může osoba se sluchovým postižením mluvit?	30
Graf 10: Název organizace.....	31
Graf 11: Průměrný výsledek počtu správných odpovědí v procentech.....	33

Seznam příloh

Příloha č. 1

Dotazník:

1. Jste učitel nebo žák?
 - a) Pedagog
 - b) Žák

2. Když je někdo nedoslýchavý
 - a) Špatně vidí
 - b) Vůbec nebo téměř nic neslyší
 - c) Špatně slyší
 - d) Je hluchoněmý
 - e) Nevím

3. Když je někdo neslyšící
 - a) Špatně vidí
 - b) Vůbec nebo téměř nic neslyší
 - c) Špatně slyší
 - d) Je hluchoněmý
 - e) Nevím

4. K čemu slouží sluchadlo?
 - a) Poslouchám přes něj hudbu
 - b) Nevím
 - c) Na telefonování
 - d) Pomáhá k lepšímu slyšení

5. Slyšeli jste někdy o kochleárním implantátu?
 - a) Ano
 - b) Ne

6. Víte, co je znakový jazyk?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud ano, můžete, prosím, popsat stručně, co to je?

6. Kde jste viděli používání znakového jazyka?

- a) V televizi
- b) Na internetu
- c) Ve škole
- d) Na ulici
- e) Nikdy jsem to neviděl

7. Kdy jste měli ve škole přednášku na téma sluchového postižení?

- a) Nikdy
- b) Tento školní rok
- c) Minulý školní rok
- d) Už se nepamatuji

8. Může žák s postižením sluchu podle Vašeho názoru navštěvovat běžnou základní školu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

9. Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru studovat vysokou školu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

10. Může osoba se sluchovým postižením podle Vašeho názoru chodit do práce?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

11. Může osoba se sluchovým postižením mluvit?

- a) Ano
- b) Ne

Napište, prosím, pokud znáte, název nějaké organizace, kulturní nebo sportovní akce, která je určena pro osoby se sluchovým postižením, nebo kterou organizují osoby se sluchovým postižením.

Anotace

Jméno a příjmení:	Barbora Ducháčová
Katedra:	Ústav speciálně pedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Voralová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Osvěta v oblasti sluchového postižení na běžných základních školách v Pardubickém kraji
Název v angličtině:	Education in the field of hearing impairment at ordinary elementary schools in the Pardubice region
Anotace práce:	Teoretická část bakalářské práce obsahuje informace týkající se sluchového postižení, vzdělávání a výchovy dětí se sluchovým postižením. Zmiňuje službu rané péče a speciálně pedagogické centrum. Praktická část se zaměřuje na výzkum v oblasti sluchového postižení na vybraných základních školách v Pardubickém kraji a zjišťuje, jaké je u žáků a pedagogů povědomí o sluchovém postižení, zda tu funguje nějaká forma osvěty.
Klíčová slova:	Sluchové postižení, vzdělávání, základní škola, žák, pedagog
Anotace v angličtině:	The theoretical part of the bachelor's thesis contains information related to hearing impairment, education and upbringing of hearing impaired children. It mentions an early care service and a special education center. The practical part focuses on research in the field of hearing impairment at selected primary schools in the Pardubice region and finds out what awareness pupils and teachers have about hearing impairment, whether some form of education works here.
Klíčová slova v angličtině:	Hearing impairment, education, elementary school, pupil, teacher
Přílohy vázané v práci:	Seznam příloh
Rozsah práce:	44
Jazyk práce:	Český jazyk